

Ese de doue ori in septembra

Joi-a si Domineca.

Prețul pentru Austri'a

pre anu intregu . . .	10 fl. v. a.
" jumetate de anu . . .	5 fl. v. a.
" trei lune . . .	3 fl. v. a.

Pentru Romani'a si Strainetate

pre anu intregu . . .	14 fl. v. a.
" jumetate . . .	7 fl. v. a.
" trei lune . . .	3 fl. 50 cr.

CONCORDIA.

DIURNALU POLITICU SI LITERARIU.

REVISTA POLITICA.

Pest'a, 12/24 faur. 1866.

Doue mominte mai insemnate avemu să înregistramu d'in cursulu de pana acum alu desbatărilor partiali a supr'a proiectului de adresa. Amendoue merită tota atențunea cetătorilor nostri ca cetăteni și că romani. Unul e faptul prin care mic'a partită guverniale, — dupa lupt'a susceputa cu multa precauție, am potè dice preingrigire ba indoela in privința rezultatului, — se dede invinsa. Dep. Bartal u facundulu si fecundulu oratoriu (cunoscutu d'in an. 1861. atâtă despre facund'a limbei, cătă si despre ubertatea stilului) guverniale, că ce d. dep. totodata in calitatea sa de vicepresedintă alu consiliului locutienintei regesci, e si funtiunari pùblicu, intrebuintă tote armele poterii sale oratòrice pentru induplare corporului reprezentativu a primi amendamentulu său, de altmintrea forte nevinovatu, relativ la revendicarea legilor d'in 1848. atfnsu in aline'a XXXII. a proiectului de adresa. Dsa propuse a se enunciă vointia dîtei de a revede acele legi, dar a se sanctiună numai prin regele coronat. Cu tote că si corifeul principale alu partitei guverniali d. contele Apponyi sprigini pre consoliu său intr'o cuventare nèteda, capu de opera alu boeriei diplomaticose, — vediendu a fi tote incercările deserte, pote fi, si cu cùgetul reservat de a mai pastră ce-va-si d'in nimbul popularităti vacilatorie, — retrase amendamentul facutu, si primi dreptu reprezintare o stringere de mana de la inteleptul tierei. Remunerare destula, pentru carea, ba mai putienu, pentru unu „vivatu“ alu casei, ce resuna într'unu minutu, sunt destui cari-si nega convingerile si juruiintele facute bietilor alegori, cari in credint'a loru cea curata si-au pusu vieti'a in pericolu, suferindu si vatemarea intereselor sale materiali.

Alu doile momentu fu amendamentul la al. XVI. totu in siedint'a d'in 21. fauru, propusu prin d. dep. Stratimiroviciu (sérbu) ca in locu de natiune să se dica natiuni, sprigindu-lu prin o cuventare mai lunga, in carea trată mai pre largu a supr'a cestiunii de „natiunalitate“ si carea pentru insemnata ei si interesulu solidar o vomu impartes întręga. Inteleptul tierei, cu inteleptiunea sa cea cunoscuta si recunoscuta spică intelepsulu punctului cătă se pote de bine, adaugandu totodata că in Ungari'a nu e decât o singura natiune politica. Era bine, inse eră inca si mai bine daca desbaterea se inchia cu observatiunea lui Deacu, că ce incidentele urmatu sémena a smintela pùblica, ce dede o lovitura principiului de natiunalitate. Noi celu putienu sentim inca doreros'a impresiune a incidentului nepresupusu, prin urmare neasceptat. D. Emanuil Gozsdu, deputatulu romanilor d'in cerculu alegori de Tînca, spre a da mai mare valoare cuvintelor inteleptului tierei, declară in numele ablegatorilor romani, cari l'ar fi impoternicitu spre acésta, că ei, àdeca universitatea deputatilor romani, sunt odihniți prin acel punctu alu proiectului. Aplausele cascigate indemnara si pre deputatulu d'in Cetatea-de-Pietra d. Sigmund Popu a lamur pe scurtu concepte de natiunalitate si natiune politica, declarandu că nu stă in dîta ca romanu ci ca deputatu alu tierei si că natiunea politica o formedia complexulu natiunalitătilor, ceea ce o disese dupa Deacu, si dl. Gozsdu, si ceea ce o scimus toti, prin urmare era de prisosu a se mai repeti si a se ilustra cuvintele inteleptului tierei, care intru adeveru scie cuvantă atâtă de inteleptiesce, cătă ar potè servi de modelu de imitat — intru inteleptiune — deputatilor nemagiari.

Fără a vre să incingem lupta a supr'a cuvintelor, său cu vre unu deputatu pentru vederile-si individuali si personali, Insemnăm numai atâtă la declararea facuta in numele deputatilor romani, că, precum suntemu noi informati, impoternicirea amin-

tă aveă a se reduce numai la punctulu despre „multumirea natiunalitătilor pre temeiulu drăptăti si alu fratietăti“, era neci decât la expresiunile cuprinse in amendamentulu dlui Stratimiroviciu, combatute atâtă de elocinte, cu arme scose d'in inse-si legile terei, prin d. dep. Dobranschi. Cu tote aceste deputatii romani tacura, adeca consentira; d. Vladu votandu pentru amendamentulu dlui Stratimiroviciu, suprinse cas'a prin contradicerea escata intre votarea sa si declararea dlui Gozsdu. Ca să védia cetătorii nostri incâtă e opusa cuventarea lui Vladu, declarârii lui Gozsdu, o vomu publică in nr. v. Avemu să adăugem că deputatii sérbi partenira toti pre conatiunalistulu loru, si că amendamentulu firesce, fu respinsu.

Préstimati nostri deputati, d'impreuna cu inteleptulu terei, ni voru ertă a face o asemenea potrivita astomie „natiunea politica e complexulu toturor natiunalitătilor terei.“ Asi este, nu contestăm de felu. Dar' asemenea adeverat trebue să fie si astă „representanti terei o face complexulu toturor reprezentantilor“ prin urmare unulu său cătă-va deputati nu sunt representanti terei, cu atâtă mai putinu unulu cătă unulu, ci dloru ca indvidua persoane, de si deputati, cu tote drăpturile unui deputatu, sunt representanti poporatiunii (magiare, romane, etc.) cùrcurilor care i-au alesu. Ca romanu voiu merge mai de parte, si cu ertarea dloru deputati voiu pune intrebarea „ore poporatiunea romana a cùrcurilor respective alesu-i-au ca pre fii ai terei, său ca pre fii ai natiunii romane? ca pre confrati intru cari avura incredere si intru cari pùsera tota sperarea loru, că a fara de interesele generali ale terei voru lucră pentru interesele natiunali cele nesocotite si cele innapoiate a le poporului romanu si se voru luptă pentru cascigarea drăpturilor ce au să asecure die desvoltarea intereselor vitali ale natiunii romane? Poporul romanu au alesu pre deputatii săi numai pentru că sunt romani si că avu incredere deplina in sentimile si capacitatea loru. Dar să-mi ierte d. deputati rom. a li aminti inca un'a „ore nu toti cu ocașunea candidării au accentuat cuventul de „romanu“ atâtă de farmecatoriu pentru bunul nostru popor, pre care cu acestu arcanu lu poti duce unde vrei. Au nu pentru acestu nume sacru pùsera vieti'a loru jertfa in cele mai multe cùrcuri si suferira bataia scaderea intereselor materiali, si altele? Neci unu deputatu in patri'a nostra nu detoresce mai multa credint'a pentru credint'a alegorilor săi ca deputatulu romanu. Toti cătă stau astă-din dieta stau ca romani si fără acesta calitate neci unulu n'ar sta, astă trebue să o sentiesca fiesce care, dorim ince ca să o si marturisesc.

Noi suntemu convinsi cumca ablegatii romani sunt petrunsi de iubire cătra natiunalitatea ablegatorilor romani, care e si a loru, si că cu prilegiul proiectelor de legi relative la ascurarea drăpturilor natiunali, voru dovedit in fapta iubirea si credint'a loru si voru îndreptă ceea ce s'a intemplatu prin lunecarea limbei, său ex abundantia cordis, cu declarările scapate in sied. d'in 21. I. c. si de cari indata a dou'a di fece apoi intrebuintare d. Deacu combatendu amendamentulu dlui Miletciu care pretnse a se pune „natiunile terei“ in locu de „natiunea magiară“ (alin. XXXII.) provocandu-se să mplelu la declararea facuta de d. Gozsdu in numele deputatilor romani. Vedemara dara ce inconvenient se nascu d'in acestu incidente, că natiunalitate nemagiare se paraliză un'a pre alt'a in actiunea loru, in locu de a lucra in solidaritate. Deputatii sérbi apucara a purcede pre calea inceputa de romani la 1861, era acestia in 1866 demintu faptele loru propriu. Toti scimus pre bine cătă e de mare plecare compatriotilor nostri de a pune pre tote stamp'a magiarismului (d. e. musulu natiunale magiaru — de si diditu cu banii toturor poporelor terei — consiliul

Prenumeratuna se face la Tipografia Trattner-Carolina in străda domneasca Nr. 2, éra corespondintele la Redactiunea diurnalul „S tr a t a ' , „Scol'a Reale“ Nr. 6, unde sunt a se adresă tote scrisorile ce privesc administratiunea, speditiunea, etc.

Scrisori nefrancate si corespondintie anonime nu se primește. Scriptele nepublicate se voru arde.

Pentru insertiunea publicatiunilor au a se responde 10. cruceri de linia. — Pretiul timbrului imp. reg. a 30 cr. pentru una publicare, e a se tramite deodata cu insertiunea, altintre nu se primește. Una nu singurătecu costă 10 cr. v. a.

locutienintie regesci, universitatea sciintielor, etc. tote sunt natiunali magiare, in locu de a fi regnicolarie) lucrul in sănă ar fi nevinovat si noi am lasă prebucurosi acesta placere compatriotilor nostri, daca nu ar fi deductiunile apoi atâtă de neplacute pentru noi. De alintrea sperămu că legile ce se voru aduce spre multumirea natiunalitătilor, ne voru face să uităm neplacerile de pana acum. Nu ni pasa or ce numire sănă nu de altii numai sănă avemu drăpturi natiunali si sănă ne potem bucura de ele intrebuintandu-le neimpedecatu, lasămu, in numele Domnului, compatriotilor nostri tote numirile gadilitorie si resonatorie ce atâtă li place. Noa ni trebuie realitate nu aparintia.

D. dep. Iosifu Hodosiu in sied. d'in 23 fece unu amendamentu relativ la legea de uniune a Transilvaniei cu Ungari'a dar a fara de colegulu său d'in Diarandu d. Sîg. Borlea, nu fu spriginitu neci de unu romanu. Se pripe de sănă că nu s'a primitu! Mai pre largu in nr. v.

Diet'a Ungariei.

Siedint'a pùbl. a casei d'in 21. faur.

Președintul ordinariu. Notarii de eri.

Pres. dupa protocolul siedintei trecute areta mai multe petițiuni, cari au sosit pana acum a la cas'a representantilor, apoi se procede la ordinea dilei.

Au urmatu aline'a XV. la care Masimilano Jendrassik poftesce, ca in locu de „kormányozni“ să se pună „kormányoztatni“ ce se si primi unanimu.

Cu privire la aline'a XVI. Stratimiroviciu a asternutu una modificatiune: in care in locu de „ca natiune autonoma libera, cu alta natiune autonoma libera“ poftesce pluralu àdeca ca natiuni autonome libere cu alte natiuni autonome libere.“ Aceasta assertiune si-o motivedea cu o cuventare mai lunga, in care intre altele dice: că elu pentru aceea s'a infatisatu la diet'a acesta, ca să apere interesele natiunalitătilor. Nu pot suferi predominirea numai unei limbe, si de si vorbesce in limb'a magiară, acesta nu o face pentru ca, să se pota deduce in viitoru că in alta limba nu s'ar potè vorbi in dieta. Elu nu voiesce să se aplice centralisatiunea in Ungari'a ca in totu imperiulu austriacu. Dupa ce dara in Ungari'a suntu mai multe natiuni poftesce să vorbesca cas'a si in numele acelor'a. Poterea Ugariei in viitoru o conditiunedia de la indestărea pretensiunilor natiunalitătilor.

Fr. Deák, vre ca cestiunea natiunalitătilor atunci să se desbata mai cu de adinsulu candu va fi pertraptarea acelei-a pe tapetu. Atunci va fi locul a decide cătă natiuni politice suntu in Ungari'a.

M. Gozsdu intre aplausele casei (nu pre buna semnu) observa, că in Ungari'a numai o natiune politica esiste: universitatea locuitorilor Ungariei. Elu partnesce si e indestulit cu testulu originalu alu adresei, e in contr'a modificatiunei lui Stratimirovics; acesta indestulire si-o esprime in numele ablegatorilor romani.

Aloisius Vladu poftesce, ca egalitatea să se estinda preste tote natiunalitătile, partnesce modificatiunea lui Stratimirovics. (Aci observa diurn. magiaru „Hon“ Gozsdu se declară in numele ablegatorilor romani, si Vladu totu-si votedia in contra. Cum să le potem acesta combină?)

Jendrassek e de parere că in expresiunea adresei se intielegu tote natiunalitătile, recomenda testulu originale.

Sig. Popu lamuresce conceptul de natiunalitate si de natiune politica, arestandu d'in „Corpus iuris“ că in Ungari'a pan' in 1848, nice pomena n'a fostu de o natiune politica, prin urmare aceea idea numai in 48. a nascutu.

Modificatiunea o mai partnesce Miletici, era Dedinszky e pe langa testulu originale.

Procedendu la votare aline'a XVI. s'a primitu fâra modificatiune.

Alineele XVII. si XVIII. remanu ne stramutate.

Stratimirovics la aline'a XIX. face alte modificatiuni, anume casinea alineei care suna: „Acesta diploma e petr'a fundamentală a constituționalismului generale in acele tiere ale M. Tale, cari nu se tienu de corona Ungariei“ se remana cu totulu afara, cu atât mai verosu, fiindu că d'in colo de Lait'a suntu natuinalități cari au avutu constitutiune si nainte de diplom'a d'in opt. Colomanu Ghyczy dechiara, că acésta nu se poate lasa cu totulu ne observata, dupa ce aline'a XVII. s'a primitu nestramutata. Elu poftesce, ca in locu de „e“ să se puna „pote fi“ si apoi să se contopescă tota aline'a in a 20. ce se si primă; prin urmare aline'a XIX. se modifică asiè. „Diplom'a acésta a poter fi“ et.

Alineele XX., XXI., XXII., XXIII. si XXIV. se primira nemodificate.

La aline'a XXV. Car. Bobory fece una modificatiune neinsemnată, ce inse neconștîndrandu-se, aline'a se primesce fâra stramutare.

Dupa aceste s'au mai primitu nestramutate alineele XXVI—XXX.

Venira apoi pre tapetu alineele XXXI. si XXXII. la cari precum amintîramu, Bartal a insinuatu modificatiunile urmatorie:

„Noi amu propusu M. Tale si in a dou'a prè umilita adresa a nostra d'in 1861, că intre determinările legilor d'in 1848. suntu unele puncte, cari si noi dormim pe langa sustinerea ne-vatemata a drepturilor poporului a le straformă mai amesuratul scopului si a le desvoltă mai definitiv.“ Cu omagiale supunere si indestulire interna amu intilesu recunoscintia Maj. Tale, că legalitatea formale a legilor amintite nu se poate supune la necioi exceptiune, si ne dechiarăm gata, că acele determinările ale legilor acestora, cari M. Ta, cugeti, că suntu in colisune cu drepturile de domnitoriu ale M. Tale, seu cari straformedia basea guvernarii tieri, fara de a o fi adusu in consonantia cu organizația interna fundata pe condițiunile existentei imperiului si pre aviticele instituții ale tieri; — le vomu esamina cu petrindere si modificatiunile acele, cari d'in punctele de vedere de mai susu ce apretiu si noi, le vomu recunoscă că-su de lipsa si in consonantia cu principiile fundamentale ale constitutiunii nostre, la tempulu seu le vomu asterni M. Tale. Otaririle inse la cari vomu ajunge astfelii imprumutatu, voru si totu deun'a numai propuneri, pana candu santiunarea regelui incoronat nu li va da valore de lege.

La aline'a XXXII. „Natiunea magiara are o dorinta ferbinte, ca cătu mai curundu să pota pune pe capulu regelui seu ereditarii corona stului Stefanu, si in fine să se pota realisa acea, ce au impiedecat evenimente fatale in cursu de 17 ani. Incoronarea in patria nostra nu e numai ceremonia solemnă, ci e intregirea necesaria a constitutiunii, legatură cea mai frumosa, cea mai delicata si totu si cea mai tare carea lega natiunea de regelui său. Pana atunci sperarile nostre, ori cătu de multu promisiotorie să fie, suntu numai sperări ne secure, cari numai regele incoronat le poate realisa. Vieti a nostra politica in prezintă e inca dubia si clatinatoria, si elatinaria acestei a i pota pune capetul numai presupunerea realizării sperării nostre si acelu prospectu securu, că Maj. Ta restaurandu constitutiunea nostra in faptă, nu Vei intardia a ne odihni definitiv, precum imprumutatu vei observă si d'in decursulu lucra-

rilor nostru dovdă faptica că pusetiunea de potere mare a imperiului M. Tale, intregitatea drepturilor imp. si cuvenintiose pretensiuni a le tierelor sorori suntu atari consideratiuni, pre cari noi la revediunea legilor d'in 1848 in interesulu nostru, chiaru asiè de putin le vomu pierde d'in vedere, ca si pre acele, a caror tienere ni o insira intre cele mai strinse detinție ale nostre pastrarea autonomiei nostre de dreptul publ. si guvernare interna, asecurata in sanctiunea pragmatica si intonata si de M. Ta.

Georgiu Apponyi vre ca la modificatiunea lui Bartal de la acesta alineea (31.) inainte de construirea „ne dechiarăm gata etc. să se mai adauga:

„Luându si noi in consideratiune natura straordinaria a pusetiunei produse prin epocha fatale, pe langa acea obligatiune, facuta d'in partea noastră si poftita si de M. Ta, că d'in casulu exceptiunale prezintă nice odata nu se poate deduce consecintia in contra inviolabilitatii sanctiunii legilor si constitutiunii nostre.“

Totu la acesta alinea mai facu o modificatiune Ales. Csiky, poftindu a se dice despre legile d'in 48, că „acele nu periclitedia nice drepturile imp. nice regimulu.“ Apoi Bartal si motivă modificatiunile in o cuventare mai lunga.

Au mai cuventatul pentru modificatiunile lui Bartal bar. L. Ambrozy, si bar. Em. Miske; era pe langa testulu originale Gavr. Váradu si Laurentiu Tóth.

Siedint'a se inchise la 1/2 3 ore; in diu'a urm. se va continua desbaterea asupr'a modificatiunilor amintite.

Siedint'a publ. a casei repr. d'in 22. faur.

Pres. dupa autenticarea prot. siedintiei trece raporteria, că ablegatii de Alb'a-Juli'a b. Carolu Kemény si Carolu Dánffy si-au predatu credintiunale. (Numele acestora se aplaudara.) Asemenea si-areta credintiunale si Lad. Sebestyén ablegatulu de nou alesu alu cerc. de alègere Galant'a, cottulu Posionu, cari se predara comisiunei permaninte.

Apoi veni la ordinea dilei continuaarea desbaterei alineei 31 si 32.

Contele Em. Széchenyi primesce modificatiunile facute de Bartal intru tota esteindearea loru, fiindu că dupa parerea lui acele pregatescu calea spre impaciuire. Jókai e pentru testulu originale.

Dupa Jókai veni la cuventu contei G. Apponyi, care partindu modificatiunile lui Bartal, motivă si adugerea sa facuta la acele modificatiuni.

Cu finea cuventării lui Apponyi multi potrăi votăsare, inse candu notariulu cetănumele lui Fr. Deák odata au tacutu toti, nu se mai audiă voci „se votăsămu“, ci „să audim“. Elu in cuventarea sa adeveratul clasica (de 1 1/2 ora) a ilustrat tota adresă, aperandu-o in contra toturor atacurilor de pan' acum. (La cuventarea acésta observa „Hon“ că vorbindu intepetul patriei, a vorbitu intregă natiune.)

Ernestu Hedry, cu tote că pacintia casei era storsa, totu si nu abdise de cuventu, ci continua cîteva minute intre sgomotu mare si strigări „se votăsămu“ primindu in fine modificatiunile lui Bartal si Apponyi, apoi se inchise siedint'a pre la 2 ore.

Siedint'a publ. a casei repr. d'in 23. faur.

Siedint'a se incepe la 10 1/2 ore.

Pres. Szentiványi dechiara, că protocolul de asta-di lu-voru duce notariu de eri

Samuele Thúry, care a fostu incredintat cu investigatiunea algerii deputatului d'in cottulu Solnocului infer. Lad. Décsay si Ioane Besze, care fu emis in contra lui Siklósy, si-au aratat raporturile, cari se dădera la comisiunea de IX.

Bonis voiesce ca să se finesca desbaterea asupr'a alineelor 31. si 32.

Bartal si retrage modificatiunile dicandu; noi nu voim a ajunge cu modificările noastre altu ce-va, decât a vedea lamurite acele puncte ale adresei, a caror conceptu ne-au indreptat la ore cari indoiiele; inse acum a dupace prin vorberea lui Deák de eri tote indoiielele au dispărut cu totulu, me astu indemnata a-mi retrage amendamintele.

Fr. Deák si-exprime bucuria, că si însumi Bartal e indestulit cu testulu originale, fiindcă cu cătu se vedea odihnită mai multi patrioti cu atari pareri, cu atâtă ne apropiată mai tare de indestulirea generale. (Bartal merge la Deák si i-stringe man'a.)

Col. Ghyczy pe langa tote motivele lui Bartal crede că acésta si-a retrase modificările simplificător.

Ales. Csiky inca si retrage modifiarea facuta la aline'a 31, asta o face si E. Apponyi cu modificarea sa.

Motiunea lui Miletics (serbu), facuta la aline'a 32 unde voi ca in locu de „natiunea magiara“ să se puna „natiunile tieri“, la observarea lui Deák, — care se provoca la declaratiunea lui Gozsdu — inca se delatură.

Dobrzanszky partinsece amendamentul lui Miletics, dechiarandu, că in Ungaria nu există natiune politică.

Enricu Stefanides (slovacu numai atunci crede a fi fericita patria, daca aici nu voru fi decât numai frati.

Apoi pres. pronunție alineele XXXI. si XXXII. primele nestramutate. Astfelii se in templă si cu alinele XXXIII. si XXXIV.

Em. Manojlovics propuse la finea alineei XXXV. modificatiunea carea o si motiva, ca in locu de „La formarea acestor legi etc.“ să se puna: Noi in formarea legilor privitorie la interesele deosebitelor natiunalităti inca vom urmă principiul dreptății si al fratietății.“

Georgiu Joanicovici partinsece pre Manojlovics.

Mai multi au poftit, ca partinică „inca“ să remana cu totulu d'in testu, ce se si primă.

Manojlovics face a dou'a modificare totu la acea-si aline, si poftesce, ca in locu de „cetățenii tieri“ să se puna „locuitori tieri“ ce inse nu se primă.

Dupa aceea se mai primira nestramutate alineele XXXV., XXXVI., XXXVII. si XXXVIII.

Cu privire la aline'a XXXIX. feceru amendamintele Car. Bobory si Iosifu Hodosiu. Celu d'antâi poftesce, ca dupa cuvintele „prin aprobare regesca“ să se puna „acestul fundamente nice nu lu-potura restoră decisunile unilaterale ale dietei d'in Sabiu d'in 1863. despre care eu dorere ne aducem a minte.“

Cas'a inse remase pe langa testulu originale.

Era Hodosiu voi să se modifice aline'a 39 asiè: La construirea prima unde se dice; „relatiunilor provenitorie d'in uniunea Transilvaniei cu Ungaria“ voiesce să se puna: in locu de „uniune“ (egyesülés) „legatura“ (összeköttetés); er' la construirea a dou'a dupa cuvintele: „Fundamentul acestor relatiuni l'au pus“ voiesce să se puna continuandu-se „sanctiunea pragmatica si VI. art. de lege d'in 1781.“ era celealte cuvinte „acele legi etc.“ pana la punctu să se delature cu totulu.

La construirea a treia dupa partinică „inse“ propune: cu privire la legile Transilvaniei d'in 1848 si 1863, mai este multu etc. Era la finea alineei doresce să se puna: „precum nice noi nu vomu pofti nemica, ce ar potă periclită autonomia si dreptulu de legelatiune, integritatea si independenția Transilvaniei, ca a unei tieri, ce se tiene decoronastului Stefanu.“

Hodosiu dupa aceste si-motivă amendamintele de susu; *) nu vre se recunoscă legătura cu alineele 31 si 32. Red.

*) In nrulu viitoru vomu publică cuventarea tota.

FOLIORA.

La chiamarea Ardeleanilor in dieta de Pest'a.

„Quid statis aspicientes in coelum?“

Act. Apost. I. 11.

Ce stati plini de uimire, ce stati privindu la ceru? Roman! ve'nsufla frica si-unu viscolu efemeru?

Prin astfelii de furtune, ce-eterulu curatiescu, La templ'a de marire poporele pasiescu!

Curagi! asi de iute nu pieră unu poporu, Ce prin atâtă probe trecu triumfatoriu;

Află-si-va caus'a santa luptaci séi eroi, Au nu mai cresc Barnutii si asta-di intre voi?!

Amu fostu si altfelii! fost'amu ca tenerii 'n coptoriu, Ardiendu fâra sperare in focu consumatoriu;

Că-ci optuspredice vécuri, ce-asupra-ne au sborat, In focu de suferintă amu arsu neincetatu!

Amu fostu si ca Danile in pescarea de lei, Ah! me'nforu si asta-di, candu mai socotu la ei;

Că-ci alianii nostri ca lei ne-au cungjuratu, De ghiarele loru crude a dese-amu sangeratu!

Amu fostu si ca si Petru in temnitia, 'n catusi, Pe vecchi'a-ne mosia fâr' mesa, fâr' culcusiu;

Că 'n temnitia, si 'n grele catu-si ne-au aruncat Meschinele-Aprobate, ce dreptulu ne-au furatu!

Ma d'in coptoriu cu pérulu neatinsu amu reusiti; Si d'intre lei cu trupulu intregu ne-amu pomenit;

Si lântuirile grele, ce-atâtă ne-au apesatu,

Pe cîmpulu libertatii, la Blasius le-amu scuturatu!

Ce stati dar' in uimire?! ce stati privindu la ceru?!

Roman! ve'nsufla frica si-unu viscolu efemeru?!

Prin astfelii de furtune, ce-eterulu curatiescu,

La templ'a de marire poporele pasiescu!

Curagi! asi de iute nu pieră unu poporu,

Ce prin atâtă probe trecu triumfatoriu;

Află-si-va caus'a santa luptaci séi eroi,

Au nu mai cresc Barnutii si asta-di intre voi?!

(Oradea-mare.)

Justinu Popfiu.

litatea legei d'in 1848, despre uniune inse re cunoscere de legali decisiiunile dietei de la Sabiu d'in 1863. Nu poate concede amalgamarea Transilvaniei cu Ungaria. Pofta ce reanescerea pătilor cîtra Transilvaniei.

Col. Tisza dice intre altele cî „Hodosiu nega legalitatea legilor, si voiesce a da valoare de legă nelegalitătii. Dietă d'in 63 nu poate fi legalea pentru că si trage originea d'intr'unu isvoru cu Reichsrath-ulu. Toama asî de nelegale e si dietă d'in Clusiu d'in 1865.“ Nu primesce modificatiunile lui Hodosiu.

Sigismundu Borlea partnesce si motiva amendamintele lui Hodosiu.

Mai cuventara in contra modificariilor facute de Hodosiu: Nic. Ujfalussy, b. Adalb. Bánffy, Juliu Andrásy, si Gabr. Kemény (tranu).

La provocarea pres. numai Hodosiu si Borlea se scolară pentru modificatiuni, si asî nu se primira.

Ignat Doboeczy cu privire la aline'a XL, face modificatiunea, ca după cuventele „vei midiloci cu poterea regesca“ să se adauge: „si totu o data prin conchiamarea personale a tuturor membrilor indreptatiti vei intregi dietă.“

Acestu amendamentu, precum si alu lui J. Popoviciu Deseanu, care se referesce la conchiamarea cercului ceicasilor, fiindcă aceste su-esprime prin art. V. de lege d'in 1847/s, se delaturara.

Miletics e de parere să se delature tota aline'a, inse nu se primi si asî remase neschimbata.

Alineele XLI. XLII. se primescu nemodificate, precum si a XLIII-lea; aline'a XLIV. se primi cu modificatiunea lui Kerkápoly, adeca in locu „prin poterea absolută“ se puse „prin poterea absolută.“

Se mai primira nestramutate alineele pana la XLVIII. la aline'a XLVIX. se facura nescari amendaminte neinsemnate, cari inse nu se primira. Era celealte alinee pana in fine se primira tote fără nice o modificatiune, si asî se fini si desbătarea specială.

(In siedintă de astă-di (24 faur.) se alăseru (prin sorte) 36 de membrii dietali, d'entre romani pică sortea pre Jos. Hodosiu, cari voru immanu adres'a Maiestatii Sale.

Cuventarea lui Aloisiu Vladu, tienuta in siedintă d'in 19. faur.

(La desbătarea generale a proiect. de adresa.)

Adresele au avut totudeun'a una insemetate destinsa pentru missiunea si chiamarea loru a fostu: a constată ingrijirile (témérile) tierii si a interpretă adeverat'a opiniune publica. Inainte de anul 1848, ele au fostu manifestările fidele a le membrilor s. corone; după an. 1848, candu reprezentantia cu instructiune incetase, pîndositatea adreselor se mari, pentru că chiar' in ace'a stă missiunea loru: a constată adeverat'a si necoruptibl'a opiniune publica a tierii pentru care nîndau ocașune in parlament desbătările adresi. Pentru ace'a si intieletul patriei nostre a observat prenție, că chiar' desbătările adresei suntu chiamate spre ace'a, ca comitetii nostri, fiindcă n'avemu neci una instructiune de la ei, să se pota orienta, in cătu ne tienemu noi de programele, cari le-am datu la alăgerea nostra. Aceste suntu, onorata casa, motivaile cari de si vediu că paciint'a onor. case e storsa, de si semtiu că eu după poteri spiretuali atât de escelinti cari au pasit uinaintea mea, nu potu emula după gloria oratoriei, — mi-impunu detorint'a de a-mi areta parerile si acelle puncte de manecare, cari me indemna a fi pentru séu contr'a adresei de fatia. Voi fi francu si sinceru, pentru că franchet'a si sinceritatea diacu in natur'a mea, pentru că sum indatenat a-mi esprimă parerea mea totudeun'a liberu si francu, si pentru că credeti-mi, eu inca sum chiar' asî de neaternatoriu, ca ori si care d'in acesta casa a reprezentantilor. Io, onorata casa, fiindcă nu sum némtiu, nu potu fi neci centralistu, adeca eu nu numai nu aperu ocarmuirea centralistică a monarciei, ci chiar' o condemnu, pentru că s'a condemnatu ea insa-si de 17 ani, in cari a gramadit uineria nu numai pre acesta tieră, ci pe intreg'a monarcia. Netienendu-me inse nice de viti'a magiara, nu potu parteni neci du alisimulu in acelu intielesu, in care statorindu-se numai d'in parte magiara, de multi publicisti de d'in colo de Laita s'a esplicatui intr'acolo, ca după acel'a monarcia impartindu-se in două părți egali, să se guverneze după forme parlamentari. Io, onor. casa, sum federalistu in acelu intielesu, că doresci, ca tote poporele monarciei, cari au unu trecutu istoricu, să se prefaca, pre langă respectarea intereselor natu-

nali, in unu statu federalisticu. Pentru că fundamentul federalismului emanează d'in puzetiunea presintă a monarciei austriace, si pentru că d'in adenculu înimei mele sum convinsu, că grandeosulu viitoru alu Austriei numai pre basea unei atari federatiuni a poporelor resp. a tierelor se poate ajunge. Pre ce base are a se redică federalismul, se discuta cu multu mai rară atât in diurnale cătu si pre terenul parlamentar.

Tienu de prisosu a desfasiură mai pre largu insemetatea federalismului; numai ace'a un'a vrea s'o spunu, că eu mi-cugetu monarcia pre basea federalismului asî ordenata, ca ace'a să se imparta in trei grupe mai mari, in coron'a stului Stefanu, in a stului Wenzel, de care s'ar tienă si Galicia cu celealte eleinte slavice, si in coron'a stului Leopoldu, care ar cuprinde celealte provincie a le monarciei. In mediu-locul acestoru grupe de capetenia fie care tiera securateca ar' trebui să-si sustina in totu casulu autonomia sa pentru că fie care poporu e superbu de autonomia sa si viitorulu său, ori cătu de neinsemnatu să fie.

Aceste suntu, onor. casa, consideratiunile, cari le-am cugetat de lipsa a le desfasiură mai inainte, pentru că aceste formeza chiaea la ce voi spune mai tardiu. (sgomotu „s'audim“) Mie, onor. casa, esprimendu-mi respectul si admiratiunea asupra capului d'opera, ce ni-lu puse inainte intieletul casei noastre, mie dicu, mi-cadetare greu a-mi esprimă parerile mele fatia cu acel'a, totu-si afu de lipsa a areta cu deosebire acelle pareri a le mele, cari se referesu la afacerile comuni, despre cari se dice in adresa, că dietă recunoscă esistint'a loru si va elucră prin una eomisiune una proiectu de lege, care să se susterne la tempulu său. Unii afirmara că e pră de tempuriu a vorbi acum despre aceste afaceri comuni, pentru că acele se voru pertraptă mai tardiu, si atunci va fi la locul său a desluci lucrul. Eu nu-su de acestă parere, si credu că, fiind că in adresa totu-si e vorba de afacerile comuni — precum, după ce ele fura cu deosebire intonate in cuventul de tronu, au si trebuie să se atingă — ar' fi la tempulu si locul său, ca onor. casa si membrii securateci ai ei, să-si faca cunoscute parerile in acesta privintia. Eu urmezu in punctul acestă parerea colegului meu, Georgiu Bartal, care ce-e dreptu insu-si observă, că cestiunea inca nu e la locu, inse toti-si si-desfasiură parerile despre ea. Eu dicu, onor. casa, că-su cu totul de parerea lui Bartal, deosebitu cu privire la precisarea si tratarea afacerilor comuni; si inca d'in acel cuventu, pentru că dorescu cu sinceritate sustarea si unitatea monarciei si pentru că sum gata a merge in impacatiune pana la marginile posibile cele mai departate si dorescu a-o inaintă d'in totu sufletul. Eu, dloru, m'am convinsu deplinu atât in cerculu meu, cătu si pre aiurea pre unde am ablatu, cum saracește poporul d'in di in di mai tare, cum s'a rogatu acestu popor in simplitatea sa, la mai multe ocașuni, să aducem impacatiunea la cale cu ori ce pretiu. (eu ori ce pretiu? sgomotu, contradicere, presidintele clopotiesce.) Candu dicu „eu ori ce pretiu, nu intielegu: si cu pretiul constituionalismului“, pentru că eu sum civi constituional, si credu că la trei diete am datu destule dovedi, că dorescu constituionalismul cu sinceritate, ci eu intielegu: să apucămu terenul posibile care e deschis pentru statorarea impacatiunei. Acestu teren ince lu oferesce chiar' cuventul de tronu. Si după ce noi, ce, me rogu, să luati bine in consideratiune, nu posidem constituutiunea, trebuie să pertrătăm ca să ajungem in possesiunea ei.

Ce'alalta observare a mea se atinge de referintă viitoria a Transilvaniei si a Croatiei cîtra Ungariei. In respectul acestă, proiectul de adresa face a se audi cuvintele cele mai bine sunatorie, si precum vrea a crede, isvoritorie d'in sentiu fratietatii. Elu (proiect.) asecură tierile laterale, că tote dorintele drepte si cuvenintiose a le natuilor, cari locuesc acolo, in cătu nu-su in contradicere cu principiile fundamentali a le tierii, trebuie să se implinesca. Eu, onor. casa, sum unulu d'in acel pră puteni intieleginti romani (ilaritate, sgomotu: presed. clopotiesce), cari au fostu totu deun'a si voru fi pentru uniunea Transilvaniei cu Ungaria (aprobară); inse bine să fiu intielesu, dloru, eu n'am fostu pentru incorporarea Transilvaniei in Ungaria, n'am fostu pentru „unificatiune“, ci pentru uniunea Transilvaniei cu Ungaria.

Ei neci cu respect la Ungaria nu afu oportuna incorporarea simpla a Transilvaniei cu Ungaria, neci corespondentia intereselor Transilvaniei, ci in cătu am invetiatu eu a cunoscere dispusetiunea poporului, acăstă o tienu mai multu daunosa, decătu folositoria. Parerea mea este, ca, după ce pentru Croati'a, carea pan' in 1848 a fostu totu deun'a reprezentata la dietă Ungariei, in anulu 1861, s'a lasatu una pagina gola, alba, acăstă nu poate să fie altmintrea neci in respectul Transilvaniei, carea a fostu despartita de Ungaria in tempu de 300 de ani si a traitu sub principi asî numiti natuinali proprii, eu credu, că după dreptu nu se poate mai multu pofti, decătu ca Transilvania cu privire la dreptul publicu, să pasiesca in acea-si

relatiune cu Ungaria in care se află inainte de luptă de la Mohaci. Chiar' asî dorescu eu in respectul Croaciei, ca si acăstă se pasiesca in referintă in care a statu cu Ungaria inainte de 1848. Pre atari base, înimele poporelor acestor a numai se voru lenisci, ci escitandu-li-se prin acăstă incredere, ne voru da mana de ajutoriu, să scapă odata d'in acesta stare deplorabile. Inca unu punctu mai este, onor. casa, asupr'a carui-a asiu vre să facă o observare (S'audim). Punctul acestă e acelu pasu alu proiectului de adresa, in care se intoneaza restaurarea ministerului independent ungurescu si a municipiilor orasielor si comitatelor. Ce s'atinge de ministeriul ungurescu, io cugetu, că inainte de revediunea legilor ne-am potă lasă de acesta pretensiune (contradicere sgomotosa) pentru că după denumirea ministrului ungurescu una parte a ministrilor nu va avea nemică de lucru, si nu va avea pentru ace'a, pentru că cercul loru de activitate nu-e precisat. Mai antâi asî dara trebue să se ordene afacerile comuni si să determinăm cercul de activitate alu ministrilor.

(contradicere sgomotosa; o voce: e precisat acolo in legile d'in 1848.) In legea, la care ve place a indegetă, se cuprinde inse si ministrul de langa Mai. si ministrul de aperarea tierii, resortul loru inse nu e precisat. Io dicu deci inainte de tote, că e de ajunsu, daca in cestiunea restituirei ne marginim la comitate; eu o tienu acăstă de ajunsu, pentru că cunoscundu eu iubirea invapaiata, care domnesce in acesta tiera pentru municipie, nu sciu cum ar' fi a se multiem acea-a, cari adoreaza municipie, candu aceste prin o ordonatiune mai tardiu s'ar preface in umbra; pentru că suntu multi in fapta, cari dorescu cu multu mai tare municipie, de cătu ministeriul respondentului, si inca cu atâtu mai vertosu, căci responsabilitatea se poate ajunge si in altu modu si prin alta basare a masinei regimului, respective prin ace'a: facandu respundentori pre barbatii de statu, cari stau in culmea regimului. Io cugetu asî dara, că in totu casulu comitatele s'ar potă restitu inainte de revediune si marcurisesc sinceru, că, candu in anulu trecutu regimulu presintă denumi, in locul celei mai mari parti a comitelor suprême denumiti prin fostul regim, pre altii, atunci credeam, că intr' adeveru vre să restituie comitatele, si cu tote că am vedutu si esperiatu, că in anulu 1861 comitatele, cari luara frenele gubernării d'in mane barbatilor de statu de atunci, potă au trecutu de departe preste mărgini cari le poftesc prudintia, ce avu de urmare provizoriul de mai tardiu, căci era cu nepotintia de a reduce passiile pre calea constituionale, considerandu tote aceste precum disiei, eu credeam, că regimulu presintă va restitu comitatele, si acăstă cu atâtu mai vîrtosu, căci barbatii regimului de acum, cari si-au cascigatu marimea loru parlamentaria in vietia de comitat, i cunosc si apretiuesc insemetata; si pentru că acăstă ar'fi fostu modulu celu mai simplu, a produce in tiere indestulire mai mare si pentru că atunci si dietă s'ar fi deschis sub auspicii mai favoritorie. Motivele secrete, pentru ce regimulu n'a facutu acăstă, le cunosc nu mai elu, totu-si incătu mi-suntu aceste motive cunoscute d'in diurnale, nu le tienu de asî decisive, cătu să fie potutu impiedeca restituirea comitatelor. Două feluri de motive au fostu, cari după parerea mea, resp. după parerea scosă d'in diurnale, au motivat pre regim, a nu restitu comitatele. Celu d'antâi fu adeca ingrijirea parintesca: că ce ar' avea a se face atunci cu oficialii provizori (sgomotu) si alu doilea fu temere, că comitatele era se voru lasă a se conduce de passionile loru. (sgomotu, contradicere).

Primul motiv face onore regimulu acelui-a, inse nu e de ajunsu spre a amâna restaurarea comitatelor. Pentru că unu regim constituionale, ce purcede d'in dreptu, are poterea de a intrebuinta la restaurarea comitatelor pre acelii individi ai organelor sale, cari si-au facutu merite prin activitate diligintia si omenia. Ce atinge motivul alu doilea, temere, că comitatele voru trage la sine frante, eu nu impartu acesta temere a pră onoratilor domni, pentru că eu i tienu destulu de energici spre a contrasta unei unde ce s'ar redică si spre a o reduce in albiea sa indatata. Eu, onor. casa, asiu modifică acestu punctu alu ministeriu, ci să se urgeze restaurarea comitatelor. Ajungerea acestui scopu e a se acceptă dela regim, de ore ce si d. Bartal la unu locu alu cuventarii sale, se exprimă:

„A cărui coscintia ar' potă remane neaținsa la imputarea ce s'ar oferi de sine său s'ar potă ceta de pre fată celor ce se luptă cu mortea de fome, căci n'am folositu ocașunea favoritorie de acum spre recastigarea regimului nostru internu de sine statutoriu, său mai bine disu, n'am cercatul folosirea cu seriositate.“ Eu deducu de aici că d. dep. Bartal e organu alu regimului si prin urmare cunoscutu cu ideele ce domnesc acolo, — eu dicu că neci regimulu nu se va opune la ajungerea dorintelor nostre d'in respectul acestă, cu tote că d. Bartal le opumneza in cuventarea sa,

Acesta suntu parerile mele in respectulu adresei. La desbaterea speciale voiu cere la tempulu seu concedere de a luă cuventul.

Majest. Sa a primitu in audiintia solena in 22. l. c. la 2 ore d. a. pre tramesii dietei croate, presied. Emericu Suhaj si Matf'a Mrazovics, cari i presentara adres'a dietei croate. Esint'a cuventarii, ce Suhaj o tienù (in limb'a croata) cu asta ocașune este urmatoria:

Diet'a croata e condusa de sublimele idei a manifestului d'in septembrie si tiene multu la drepturile neinstrainabile, asemenea gat'a a aduce in armonia interesele vitali a le Croatiei cu cele ale tronului si cu pretensiunile monarciei basate pre sanctiunea pragmatica, precum si cu interesele acelui regatu, cu care si-a impartit bucuria si suferinta in decursu de 800 ani. Oratoriul se roga in fine pentru sanctiunarea in principiu a Universitatii slave sudice si doresce: se vina diu'a bucuriei si fericirei, in care tierele unite sub coron'a S. Stefanu se-si pota areta omagiele loru unsului rege.

Majest. Sa respunse (in limb'a germ.) urm:

Voiu apretiū dorintie si cererile pronunciate in adresa de catra representatiunea regatului Meu triunitu. Tier'a, pre care o iubescu cu inima parintesca, cunosc scopurile Mele Asceptu implinirea acelor'a dela intielegerea libera esacta, de care nu se va instrainà loial'a natiune in staruintie-i patriotic si in convigerea-i leniscita si fara pasiune. Tote cestiunile, cari atingu interesulu tierei, in momentulu de fatia suntu intrecute de pretensiunea ponderosa si nerefusabile, de a regula in unu modu coresponditoru cerintelor tempului, relatiunile reciproce basate pre dreptu a tierelor unite sub coron'a S. Stefanu si legatur'a loru interna nedespertibile cu intregu imperiulu Meu. Deci dorescu, ca fara amanare se se faca d'in partea dietei croate pasii pregatitori si conducatori la intielegere cu representatiunea regatului Meu Ungaria. Asicurati diet'a despre regesc'a Mea indurare si gratia.

D'in mediulu Campiei 10 faur, 1866.

Dupa ce in „Vasárnapi Ujság“ Nro 4 a esit portretulu lui Iosif' Hoszu d'in punctu de vedere magiaru: ca sê nu socotesca cine-va, cä totu e peccatul cä d. H. sa pierdutu pentru Romani — facu unu adausu la cele dise despre H. in Vasárnapi Ujság: Hoszu nu e juristu, ci numai filosofu absolutu, in anulu 1848 se afla in Blasius ca preut si profesore, de unde venindu a casa in Milasiulu mare pre prisonierii d'in Blasius eliberati i-au facutu se jure credintia imperatului, a scrisu apoi a casa in Milasiulu mare ca jafurile se le dee inderetu, retienendu-si numai aurulu si argintulu. In 1849 desvoltâ o aptivitate mare, ce'a ce se dovedesce si d'in urmatoria epistolă d'in Reteagu dttu 3. opt. 1849: „Frate Joane! Ar' fi trebuitu, inca eri se me ducu acasa spre a potè aduce testimonie despre portarea cea rea a lui Vajda S. Ivanyi solgabiraului d'in cerculu Gurdilului, M. Bogatu, Pogocel, si S. Reginu, precum si asupr'a lui Vétsi d'in com. Turdei, asupra judeului procesuale d'in cercurile Mociului, Milasiului mare, Orminisului si Tecei. Frate provoca pre toti adeveratii nationalisti se aduca asupr'a acestoru maculatori ai Romanilor, si asupr'a toturor comisarilor d'in acestu cercumarturie cu instantie pre 12 a. l. c. cä-ce atunci se stringu cu totii spre a se legitimâ, si asiè dându-se instantie contra loru, cumca au omorit omeni, se voru aresta! Gálfy inca are se vina, aretati-lu ca elu a demandat sê impusce pre cei doi omeni dela noi, frate! nu intardia, provoca pre V... pre A... si pre Teofiliu ca se amble diu'a, noptea, nu mai se pota aduce instantie contra-le. Instantiele se le aduca Teofiliu si Precupu in 11 acestei luni, cä-ci in 12 se incepe procesul. Inca odata amblati cu dfligintia toti, cä-ci acumu e tîmpulu. Alu teu sînceru frate — Iosif' Hoszu. Originalulu acestei epistole se afla in Ölves la ... Pan'aci a fostu H. celu mai neimpacatu inamicu alu magiarilor. Facundu-se controlorul si mai tardiu preceptorul scrisu lui Lad. Hoszu in Siomeut'a mare, se-i trama genealogia familiei Hoszu d'in Chioaru, ca se cera titul' de cameraliu c. r. (cs. k. kamarási cimet) In nesuntia acëst'a fu impiedecatu, de ora ce in an. 1858 cadii sub cercetare criminale, 1-mo pentru 3800 fl. conv. cari si i-au insusit ca preceptorul, 2-o pentru falsificarea unei recepise de posta, 3-o pentru defraudarea erariului cu 84 fl. pentru tajatulu lemnelor. Caus'a acëst'a s'a pertraptatu de

tribunalulu d'in Désiu, carele lu absolvâ de inchisore, dar' directiunea finantiale l'a departat d'in oficiu pentru totudeun'a. In a. 1861. fu denumitul de v. comite in comitatulu Clusiu, in 1862. a abdisu. Inca in 1861. treceuse in castre straine, in care petrece si acumu. Incheiu cu dis'a comune: Romanii n'au pierdutu, er' magiarii n'au castigatu prin Hoszu.

X.

De pe délulu Cacovei.

Chiesdu, 15. faur. 1866.

Acum e anulu decandu avui norocire a impartesi on. publ. nescari nouatâ d'in cottulu nostru (Solnocu mediucre, resp. d'in cunoscutulu cercu alu Sz. Csehului) cari multiemita lui Ddieu si-au capetatu resunetulu loru; acum dupa ce de atunci s'au intemplatu stramutari multe onoratului publicu cam cunoscute, sumu sfilitu era-si a-lu incomodâ cu urmatorile, cu atât'a mai vertosu, cä in casu contrariu pote amu fi noi inculpati pentru scénele intemplate. In antea alègerek (séu ale-giveritatei) deputatului nostru; m'au napadit u posessorele locale B. Kemény Albert cu unu donu admirabile, d'in lemn in pretiu de 1 fl. si 20 cr., in urm'a carui-a in scurtu au si pretinsu, ca eu se-i iertu certesi'a in comună spre care scopu si-au si pregatit stégulu natuinalle pentru a-lu admanuă judelui comunaliu, ce i-am si concesu, numai de-i va succede; peste scurtu dupa o conferinta magiara adunata aici in pre-sintia desemnatului loru, era-si fusesi provocatu de respectivulu baronu si de judele cercuale Kóvér Sándor pentru cele de mai nainte, ba chiaru se me ducu si eu cu ei, ce n'am voit u escusandu-me, cä in acelu casu asi si calumniatu de conatiunalistii mei, inse cortesitulu era-si li l'am concesu. Sosindu tempulu alègerek, inca de cu buna vreme mi-luai vre-o 100 alegatori poporeni ai mei, si apucai calea pedestru cätra Babtia de si nu-mi era calea pe acolo unde insotindu-i cu acci de acolo, dupa o vorbire insufletitora a confratului parou bravului natuinalistu Stephanu Popu, intru o trupa frumosa se dñsera la Cseh, de unde dupa modulu cunoscute dupa ce amu venit u casa, insecurtu se si denumisera vreo 3 investigatori in caus'a crimeloru comise, cari indata si-au tientu de detorintia stricta a provocâ pe toti judei cercuali, a cerceta vulnerati si numerulu loru trimitindu-i la d'insii pentru ascultare. Asisderea si judele nostru cercuale Kóvér Sándor, care fara nici o cercare, desi au fostu pana la vreo 50 vulnerati greu in cerculu seu, intr'o contielegere cu madadurulu loru, care de si nu-e capace a comite ce-va fapte bune au relatiunatu cä: „in cerculu seu nici unu vulneratu nu s'au aflat“ si dupa ce d'in tote curcurile pe toti vulneratii i-au chiamat u ascultare, mi-paru forte batatoriu la ochi, cä pe noi nime nu ne chiama, me infatiosai deci inantea comisiunei de si au fostu loculu cam deparatatu ca se me convingu despre adeverulu lucrului, pretindindu a chiama si pe vulnerati nostri, membrii comisiunei mi-aretara off'sa relatiunare a jud. cerc. Kövér Sándor, spunendu-mi cä ei asiè suntu informati, cä in acel'a si cercu neci unu ranit u se afla, dupace in modulu acest'a si mai tare m'am convinsu despre peccatulu comisu, primindu de la unii notari chiar' si magiari date autentice reducatorie la nesciintia loru de provocarea respectivului jude cerc. in acestu objectu, l'amu si aretatu comitelui supremu pentru vindecare, pretindindu a-lu depune, si a platit diurnele de patru septemane cu suferintie grele a vulneratilor d'in cercu, pentru care si-au luat u ura forte mare asupra mea, asiè cätu in persona au cutediatu a me numi agitatoru, calumniantu me in modulu celu mai grosolanu inantea poporului mieu, dicandu cä voiescu a-i duce la sapa de lemn, si la cele mai triste necasuri, ba judelui comunale i-au demandat, a nu grigi de scola', de lefa in vetiatoresca si preutiesca, nici sub unu pretestu; asisdere respectivulu K. Kemény Albert, pote d'in vita celor de pe tempulu lui Horia, au demandat argatiloru sei ca: decumva voru cutedez a-mi da d'in padurea si pasiunea lui — si pe bani — indata i va elimină“ de acestea onor. leptori! cauta se suferim noii pe aicia pentru s. dreptate! Eca o noua dovada de fratiat magiara!! judece ei insi si daca prin de aceste se inaintea increderea imprumutata.

Asiè l'au torturat si gefuitu de totu binele si viitorulu — pe ingeniosulu teneru romanu Daniele Delei care functiona in anulu trecutu — ca notariu in cea mai principale comună magiara — Hodod, pre care, d'in caus'a temerei cä va inainta la postulu de jude cerc. propusu la comitatu cu ocasiunea organizarei cottatelor, cunoscandu-i desteritatea, intr'o societate planisata de d'insii acusandu-lu in modulu celu mai infernalu cu nenumerate calumnii cornurate si nemende de credientu, culese numai asiè d'in aeru, lu-lipsira de offulu seu, spre cea mai mare dauna a noastră; inse speram cä sosindu caus'a acestui jude meritat la locutienintia reg. se va luă in drepta consideratiune, si si-va recapata postulu si onorea va-

temata pre nedreptu pedepsindu-se calumniatorii lui. (Tragemu atentiunea innaltului guvern la abusurile acestei si la delaturarea loru, spre a se curma atât'a nedreptate ce se comite cu bietii romani d'in a celu comitatul unde neci viet'a nu li-e sigura. Red.)

Alègerea representantului dietului in Tinc'a.

(Urmare.)

Gataiu cu pregaritile alègerek, promisi cä le voiu descrie pe scurtu, si totu-si implui cäte-va colone, mai putinu inse n'amu potutu scrie despre atatea misielle, cä-ci de la-asiu fi descris u de a meruntulu asiu fi potutu implie unu volumu.

Sosidu'a alègerek adeca 27. novembrie a tr. se ivira alegatorii in Tinc'a, partid'a lui D. era toti magiari d'in intregul cercu afara de forte putini d'in Gint'a, toti siumarii dominali si cäte-va rudenie de ale loru, si romanii d'in 3. comune slabii la angeru cari stau sub patronatulu episcopului latinu (mi-place a crede cä nu d'in altu motivu) adeca comunele Siuai, Mociaru si Beliu, — era partid'a lui G. era grandiosa, victoria era sigura.

Sosid si d. G. descalecă in medilocu u piatiului, — locu pentru d'insulu nu era — intielegandu cumca presedintele alègerek s'ar' alla la plebanulu latinescub. B. seduse acolo se-i se presentedie, acolo era-si fu primitu in modu demnu de intieleginti'a de Tinc'a, domnul casei ca baronu cultu i-dise intr'altele: „saltmintrea domnule de vei si deveti alesu, poti fi convinsu cä intre alegatorii d-tale neci unu intieleginte nu va fi, ci numai tierenii (prostii) si celu multu popi romanesci.“

Se incepù votarea, alegatorii lui D. erau toti in voia buna, birturile si pivnit'a episcopului erau deschise; — dupa alfabetu votara pana la G. pana ce trecuta peste Gint'a, cu acëst'a se si gatara votantii lui D. de ai lui nu mai era inderetru decatua Tinc'a, si asiè de si pana aci erau in majoritate totu-si si-prevediura caderea, ce era dara de facutu, decatua a provocâ unu conflitu (pote precalculat) si a sîstă alègerea. Asiè s'a si intemplatu.

Pe la 4. ore dupamédia-di Arpadanii incepura batai'a cu nesce romani in birtu (romanii erau despojati nu numai de bastone, ci chiaru si de cutitele ce si le dusese ca se aiba cu ce-si taià panea era ceialalti erau acasa, aveau de tôte) se lati veste ca fulgerul cä in vale omora magiarii pe romani, incepura si esti-alati cu manile gole a porni nainte pentru aperarea consotiloru, incepuse partidele despartite prin gendarmi a aruncă cu pietre si pari d'in garduri peste cäpetele gendarilor un'a asupr'a altie-a, probaverminte a calciu vr'o piétra si asupr'a gendarilor, acesti-a descarcă armele asupr'a romanilor, doi cadiura morti, unulu se rani de morte, se continuă ataculu cu baionete si sabie si se ranira multi; se sfîstă alègerea, magiarii si-ajunsera scopulu, era romanii cu cäpetele sparte, lasandu-si martirii acolo, persecutati se rentorsera indignati de atât'a brutalitate. Se vorbesce cumca impuscările ce au omorit n'aru fi esitu d'in armele gendarilor, cari aru si impusicatu in aeru, ci s'aru fi descarcatu — d'intr'o gradina langa care s'a intemplatu conflitu, — ast'a inse nu s'a aflatu de bine a se constata cu ocașunea investigației.

Celu ce judeca pre omu asiè pre cumu e, se va mira cum de nu s'au resbunatu romanii adunati acolo intr'unu număr atât de imposantu, asupr'a acelor-a ce cu atât'a obrasnicia i-au eludat, i-au persecutatu si omorit? Intr'adeveru acest'a e unu lucru mare, ei, cei batjocuriti au dovedit u si in acestu casu o matritate politica peste acei-a carii se considera a fi chiamati prin provedintia de tutorii romanului, au dovedit u tarila de carapteru, si o moralitate, cu care putine poporatiuni d'in patria se potu laudă.

Romanii deci s'au retrasu machiniti, si au cerutu deputate, de unde? de la comitetul centralu, ca de la unicul corpu constituiunalu (!?) ce despune cu alègerile.

Comitetul centralu a esmisu o deputatiune compusa d'in trei membri, a caror conducatoru a fostu unul d'intre cei mai de frunte cortesii ai lui D. adeca advocatulu d'in Orade Lázár Miska; comitele supremu inca a esmisu o comisiune pentru investigarea crimei.

Comisiunea comitetului centralu si-a tientu de unic'a detorintia a investiga in contr'a judelui si juratului d'in Beliu dd. Vasiliu Lazaru si Demetru Sima, (unicii deregatori romani in acestu cercu cari au tientu cu partid'a lui G.) si in contr'a partidei lui G. protocolu despre nemica n'a luat, si dupa ce a petrecutu cäte-va dile in Tinc'a, s'a re'ntorsu la Orade, si d'in memoria au facutu o relatiune cätra adunarea comitetului centralu d'in 18. decembrie a tr. prin care numai partid'a lui G. se invinuesce, in care se dice apriatu, cumca „desi s'a dovedit u batai'a au inceputu o nealegatori d'in partid'a lui G. totu-si nu li-au sucesu a sci pe incepatori.“ Minunata logica!

Se vorbesce cumca neci majoritatea comisiunei

comitatense n'a fostu strina de partialitate către D. si mai cu séma despre domnulu subfiscalu comitatensu B. se dice cumca d'in tote poterile s'ar fi nesutu s'e apese pe ómenii lui G. eu inse nu voiu s'e presupunu neci unu reu despre deregatori ce sierbescu sub jurnalmentu (!) In restempulu acest'a pana la terminulu alègerei a dou'a (26. jan.) s'a confiunat cortesiele si mai cu potere, siumarii cari n'aveau votu s'a destituitu, s'a denumitul altii cari erau mai cu influentia in comunitati si cari aveau némuri votanti, etc.etc.

Nainte de alègere cu cete-va dile la 200 de alegeri de a lui G. cäpetea citatorie de la susmentiunata subfiscalu comitatensu B. ca pe 25. jan. s'e se infatisiedie naintea tribunalului criminalu, pentru participare la conflictulu alègerei celei d'antâie; rudele si amicii dlui G. d'in Orade intielegandu de acésta apucatura, de locu achirsera la guvernulu comitatensu, si esoperara retrágerea acestei ordenatiuni pana dupa alègere.

Lumea cea rea dice cumca domnulu subfiscalu comitatensu i-aru fi citatu pe acesti ómeni tocmai pe diu'a nainte de alègere, tendoniosu, numai ca se nu pôta partecipà la alègere, ca si cu acestei s'e se mai impucinedie votantii lui G. eu inse precumu disi si mai susu nu potu presupune despre d'insulu ca deregatoriul acésta, mai gat'a sum a crede cumca dlui dôra nu si-a fostu insemnatu diu'a alègerei, si numai pentru ace'a i-a citatu atâtu de rèpede, ca s'e-si scutire de pre úmeri si acestu procesu voluminosu.

Totu pe acestu tempu, dlu Lázár Miska merser in persona la dlu v.-comite J. R. cu acea impertinenta (Ba infama. R.) rogar, ca pe notariatulu Ursadului, care cade in cerculu Beiusului pe diu'a alègerei s'e-lu citedie la Beiusia pentru reclamare militara. Fîresce că prin dlu v.-comite fu respinsu; de ajunsu că neci de asta data nemica nu remase ne miscatu in favorea lui D.

Sosì diu'a alègerei, D. erà informatu prin oficialii s'e dominali cumca invîngerea e sigura, G. nu mai are partida, loru li-a sucesu a cascigà cea mai mare parte d'intr'insii, éra o parte intîmidata d'in caus'a conflictului de la alègerea prima nu va veni la alègere, si asiè facura de se mai speduira de la Orade 5. buti de vinu, doue bande de mûscanti, si o multime de ospeti ce se voru impartsesi d'in bucuria cea mare, voru face balu dupa alègere ca si care nu s'a mai pomenit in Tinc'a.

(Va urmă.)

BUCOVINA.

D'in lucrările dîtei bucovinene resumem, precâtu ni érta spatiulu diurnalului nostru, urmatörile:

Comisfunea pentru causele confessiunali fece motiunea (prin reportatoriulu s'u Dr. Pompe) ca luandu-se in socotîntia cumca referintiale confessiunali a le poporatiunii ducatului Bucovina au basea loru de dreptu in statulu quo garantatul de guvernulu austriacu atunci candu asta tiera trecu in posesfunea lui, si fiindca determinatiunile concordatului relative la aceste referintie si legile de casatoria a le catolicilor de ritulu latinescu vâtema in multe privintie acèle drèpturi garantate, vâtema mai de parte egalea indreptatire a confessiunilor crestine d'in Bucovina, — propune a se rogà guvernulu ca pre calea legalatiunii s'e faca despusestunile:

a) ca trecandu o parte d'intre parinti (tat'a s'u mam'a) la alta confessiune crestina s'e se reguledie dupa principiul egalei indreptatirii si trècerea de odata a pruncilor minoreni (nevrestnici), éra convertitul s'e fie deslegatu de tote prescriptele besericiei de care s'a lapedatu;

b) ca la casatorile mestecate atâtu in pri-vintia vestirilor cátu si a impreunârii si a dîvortiului (inchiarea si despărțirea), apoi si in privintia forului (la intemplare de legiuiri) s'e se efueșca principiul egalei indreptatirii;

c) a se rogà guvernulu ca s'e se lăpede de usul de a numi la gimnasîulu de Cernauti numai profesori catolici (de ritulu latinescu);

d) urmatöri'a lege s'e se primesca: se lasa in voi'a parintiloru cari se tien de osebite confessiuni de a se invoi: in care confessiune d'in cele dote de cari se tien ei vreu a-si crescere pruncii; éra lipsindu invoiel'a loru, pruncii de partea barbatescă s'e urmedie confessiunea parintelor éra fetele a mamei.

Representantele guvernului declarau la punctulu c) cumca gimnasîulu d'in Cernauti se sustiene d'in fondulu de dotatiune alu catolicilor, prin urmare are caracteru catolicu, de si majoritatea scolarilor nu ar fi catolici*); éra la

*) Ne mirâmu forte de memorâa dlui representante alu guvernului, că nu si a adusu aminte de contradicerea in carea se puse cu respunsulu s'u fatia cu representantii romani si tota romanimea d'in Bucovin'a, cari trebue s'e sfere necuviincios'a umilire si vate-

d) néga competîntia casei si poftesce a se esprime numai dorintia (!) casei. Acestei-a pareri se insotiesce si dr. Fechner (neamtiu). Inse, dupa replic'a reportatoriului se primira tote motiunile comisfunii.

Dupa aceste veni la desbatere represen-tatiunea districtuale. Comisfunea recunoscă cä acesta institutiune e apta de a familiarisă pre tieranu cu viet'a politica si constitutiunale, la ce viet'a comunale prea restrinsa nu-i dà oca-sfune destula; cumca aceea restituesce cumpen'a (ecuilibriul) intre elementulu celu misca-ciosu cetatiencescu si celu stavilu de la tiéra, — celoru cu proprietate mai mica li usiorédia cunoscînt'a intereselor economiei națiunali éra statului sărcin'a administratiunii. Deci guvernulu e re-cercatu a face propusetiune in asta privintia in sesfunea cea mai de aproape. Acesta motiune fu combatuta prin Pompe si prin Iliutiu, cari comunitâtile nu le tien destulu de pregatîte pentru acésta „scola de mediulocu“ (de transîntiune) fiindu cä ele n'au absolvit inca neci „scola poporale“ in comunitate (dsu intielege scol'a constitutiunale); cerù totodata votisare nominale; resultatulu fu cä motiunea comisfunii se primi cu majoritate numai de unu votu.

La propunerea dlui bar. Vasiliu comisfunea dîetalie fu insarcinata a compune o adresa cätra M. Sa imperatulu, rogandu-lu ca ordena-tiunea ministeriului de finantie, prin care naft'a, petroleul si pacur'a (bitume) se facu obiecte a le regalielor muntenesci, s'e se desfiintiedie pentru Bucovin'a. S'a mai pusul la ordenea dilei pentru siedîntia d'in urma atâtea obiecte, cátu deslegarea loru meritoria ar da de lucru unei sesfuni mai intrege.

In sied. d'in 15. fauru, comitetulu regni-colare fu insarcinatu a compune o adresa cätra M. Sa imp. pentru a se era pre unu anu intregu contributiunea (darea) de pamant; se decise alta adresa pentru a se restitu autonomea besericiei gr. res. si a se conchiamă sînodul dîcesanu; mai de parte se primi legea pentru desfiintarea prescriptelor cari restringu dreptulu Evreilor de a cumpără mosle (proprietăti); schimbarea statutelor institutului de crèdetu d'in Galicia, nu se primesce; legea relativă la starea de lipsa fu sanctiunata; in fine prin mediulocirea ministeriului de statu s'a indreptat rogorarea cätra Maj. Sa ca s'e binevoiesca a prolungi se-sfuna pana in 21. fauru.

ROMANIA.

Cetim in „Tromp. Carp.“ „Ce s'a fi mai facutu cu istoria dârii la semnu? — Dicemu istoria, ca se nu dicemu romantiu; cä-ci, nu displaca coloru cu ar' trebuli se le displa acésta, cea mai mare parte a legiuirlor nôstre remane in stare de literatura, in cátu potemu dice cä spiritulu literariu alu tierei, care se areta prin poesie inaute de 1848, asta-dîse manifesta prin alcaturi de legi frumose cari remanu si se inregistreaza in literatur'a nostra legislativa.

Frumosa institutiune institutiunea dârii la semnu venita dupa aceea a armarii tierei; si in exercitiu alaturi cu instructiunea publica obligatoria!

Negresitu, cä, nu potemu cere tote d'odata de la ministrulu actuale de interne; éra un'a d'in cari i vomu cere mai cu staruinita, va si negresitu aplicarea si exercitiulu acestei institutiuni.

Ori care va fi, dominilor ministri sôrtea acestui poporu, este bine s'e scie carte, s'e fie armatu si de-prinsu la manuirea armelor!

Una scire electrica a diurn. „Hon“ ddto Bucuresci 23. faur. impartesiesce urmatoriele, cari ne indoinu inca a le crede: „In nöpteas trecuta Cusa fu silitu s'e abdica, s'a statorit uguvernul provisoriu, ai carui membri suntu: gener. Goleșcu, colon. Hărălambei si Lazaru Catargiu. Otesimea tiene cu rebelli, (?) versare de sange nu s'a intemplatu, poporul salta de bucuria (?) ordenea si leniscea nu s'a turburatu neccairi. Cusa e prinsu d'impreuna cu Marghilomanu si Liebrecht.“ Asceptâmu cu incordare desluciri mai de aproape.

mare de a vedè numiti prin guvern la doue institute confessiunali gr. res. profesori catolici de ritulu latinescu si cu limba nemtescă, fiindu acestei-a indiestrati cu lefe d'in fondulu regelejularu alu Romanilor gr. res. d'in Bucovin'a. Germanisatorii lui Bacu tienu cu sil'a acele institute, neci ei nu inventia limba tierei, neci profesori romani nu s'ufere intre ei, precum dovedesce rusinos'a procedere in caus'a dlui Paicu, apoi la osebitile intrepelatiuni a deputatilor romani, la repre-sentatiuni, etc. au urmatu nemic'a. De ar' fi episcopulu cu ravna câtâ diecese si natiunea romana ar incetâ acestu inconveniente la ceriu strigatoriu, dar dorere, cä bietii Bucovineni mai au s'e sfere inca si la consistoriu unu secretariu neamtiu. De altmintrea fie-sce care meritâdia sortea sa.

Red.

NOUTATI ESTERNE.

FRANCIA. Cele mai multe diurnale fr. se occupa cu respunsulu, ce Imperatulu lu-dede deputatiunei adresei senatului. Diurn. liberalu „Temps“ se bâcura, cä Imperatulu voiesce pro-gresulu. „France“ marturisesce cä a avut dreptu, candu a disu, cä imperiul se unesce cu libertatea. — Incepdu-se desbaterea ge-nerala asup'a adresei, voru vorbi contra adre-sei: dnii Glais-Bizoin, Latour du Moulin, de Janzé, Magnin, Pelle tan, si Garnier Pagés. Pentru adresa voru vorbi dnii: de Latour, Pomard si Josseau. Asup'a paragrafului ce atînge finantile va vorbi Darimon. Asup'a §. referitoriu la agri-cultura voru vorbi dnii de Tillancourt, de Venice, Bramé si Guillamin. Contra §. ce se referesce la Italia voru vorbi dnii: Graier Pagés si marchisulu de Pir I. Asup'a §. instr. publice va vorbi d. Tillancourt si in fine asup'a §. d'in urma d. Pelle tan. Se presupune cä Glais-Bizoin, va lasa cuventul dlui Thiers, care, ca si in a-tr. va deschide discussiunea adresei cu o cu-ventare mare.

GRECIA. Sciri mai noua spunu, cä regele Georgiu va face nu preste multu o vediuta la curtea danica, de unde, se dice cä va caletori d'impreuna cu principale de corona danicu si cu principes'a Dagmar la Petrusburg. Scopulu caletoriei s'e fie incredintarea principesei Dagmar cu clironomulu Russiei si a regelui Georgiu cu o mare prin-cipesa rusesca.

ITALIA. Dupa cum se scrie d'in Flo-rentia, 19. faur. atâcurile d'in steng'a contra cabinetului, trebuie s'e duca la una crise. Ori ce retragere pare cu nepotîntia, cestiunea po-litică s'a mestecatul p're tare cu cea administra-tiva; cabinetul si camer'a s'a compromis intr'o forma. Barbatii inteligiinti su-de parere cä crisea e ne incungurable, e intrebare numai cä pre cine lu-va ajunge, pre cabinetu seu pre camera, probabilmente pre cea d'in urma: „Gazetta del Popolo“ propune, pentru incungura-re crisei finantieri, una subscriptiune națiunale.

VARIETATI.

Ministr. de resb. cav. Frank insotit u de adjutantele seu Kraus, c. Larisiu, Belcredî, b. Wüllerstorff, cav. Komers, cont. Haller, si Kussevics, au sositu in Pest'a in 19. l. c. éra cont. Mensdorff in 20.

Votulu minorităti dîtei croate inainte de audinti'a deputatiunei adresei s'a datu lui Kussevics. Aprobarea in principiu a universitatii slave su-dice e in prospectu si nu se va trata decât despre afarea unui fondu spre redicarea graduale a univer-sitatiei fără de a ingreuna tesaurariatulu.

In siedînta d'in 22. l. c. a casei magnatilor la motiunea lui G. Károlyi proiectul de adresa s'a primitu fără discu-siune. Desbaterea speciale s'a incep-putu si facandu se trei amendaminte s'a si finit, s'a denumitul o comisfună costatatoria d'in 12 membri — intre cari si metrop. Siagun'a — care sub conduceerea lui Senney va asterne adres'a Majest. Sale.

= D'in funte sigura potemu impartseli cä advo-catulu Lázár Miska sosește mane la Pest'a, avendu misfunea de a indupla pre comitele supr. d'in Bi-haria, ca acestu-a se numesca de jude primariu la Beiusul pre d. Petru Pavelu in locul dlui Ioane Vasiliu care si-a cerutu demisfunarea de la guver-narea cercului. Comitele supr. va sci ce s'e faca, apoi beiusianii inca n'ar privi cu nepasare ca adv. Lázár Miska prin influențarea sa s'e mediulocesca chiaru acea stare a lucrurilor in contra careia pana acum comitetulu centrala insu-si se plansese cu nedreptulu.

Foi'a de séra a lui „P. Ll.“ aduce ur-matorîa depesia telegrafica, ddto Bucuresci 24 faurariu: „Adunarea legelativă au alesu si prochiamatul eri de principe pre contele Filipu de Flandria. Séra fu iluminatiune mare. Cetatea e leniscta. (Contele de Flandria, ducele de Sassonia e unu fiu alu repausatului rege Leopoldu d'in Belgia si fratele mai teneru alu regelui belgicu de acum. S'a nascutu la 24 martiu 1837. Calendariulu de Gotha lu-areta ca: Generalu-majoru si comandantele brigadelui I. alu dîviziunei de cavaleria grea, precum si comandante onor. alu Rgmtui Guidiloru.)

Proprietariu si editoriu: Sigismundu Pop. Redactoru respundietoriu: Aleandru Romanu.

